

על תודעה סוציאליסטית:

מה אפשר ללמוד מתנועת הפועלים בארגנטינה?

:: דן קמחי

ניהול דיקטטורי של האיגודים עצמם. על סדר יומה של אליטה אורתודוקסית זו לא עמד הצורך לדאוג לעובדים אלא רק למעמדה שלה, ולכן היא שיתפה פעולה עם הדיכוי של הצבא כאשר מהלך כזה תאם את האינטרס שלה. מנגד, כאשר הרגישה את השטח בו ער ואיתה את היחלשות השלטון, עשתה מאמצים רבים להיתפס כמי שמובילה את המאבק נגד המשטר. למעשה, האורתודוקסיה ניהלה אידיאולוגיה ימנית במסווה של איגוד עובדים. היא פעלה מתוך המבנה של האיגוד המקצועי כדי לבצר את המעמד שלה ועל מנת להוביל סדר יום שמתאים לאינטרסים שלה. יותר מכל דבר אחר, היא התנגדה לאידיאולוגיה ולסדר יום מעמדי. לצד האיגודים המקצועיים יצרה האורתודוקסיה את המנגנון של המפלגה הפרונסטיית. באמצעות המפלגה ניהלה האליטה את סדר היום הציבורי ולא רק את האיגודים. המפלגה שמשה את האורתודוקסיה כדי לאחד ולהשתיק ציבורים שהיו מחוץ למוקד הכוח של האיגודים תוך שמירה על אותה הקו הימני במסווה של מפלגה לאומית. בספר מביא דווידי את תשובתו של חוסה רוצ'י, מזכ"ל הקונפדרציה הכללית של העובדים - ארגון הגג של רוב האיגודים המקצועיים, שהיה ללא ספק אחד המיצגים הבולטים של גישה זו, לשאלה "האם הפרונויזם דוגל במלחמת מעמדות?", הוא משיב: "הפרונויזם דוגל באחדותם של כל המגזרים. איננו דוגלים במאבק המעמדי. כפי שאמר הגנרל פרוץ, אין סוגיה הקשורה בעמדותיה של מפלגה פוליטית זו או אחרת. זו סוגיית היסוד של התנועה הלאומית".

דרך שני כלים מרכזיים אלו, האיגודים המקצועיים והמפלגה הפרונסטיית, יצרה האורתודוקסיה הארגנטינית 'תודעה איגוד-מקצועית', כלומר תודעה של האיגוד אשר דואג לתנאים של המאוגדים בו, וזאת ללא קשר לתפיסה כללית לגבי החברה והכלכלה. באמצעות ניתוק בין המאבק על תנאי העבודה של העובד למאבק

בעקבות קריאה בספרו של אפרים דווידי, עבודה הון ושלטון: עשור בתולדות תנועת הפועלים בארגנטינה (1966 - 1976). הוצאת רסלינג, 2008.

קריאה בספרו של אפרים דווידי מותירה את התחושה כי קיימות נקודות דמיון רבות בין האירועים בארגנטינה בשנים 1966-1976 ובין המציאות בה אנו נמצאים היום בישראל. במהלך עשר השנים הללו התחוללו בארגנטינה שורה של תמורות ומהפכות, שהיו כולן חלק ממאבק פוליטי וחברתי על דרכו ואופיו של השלטון - ממהפכות צבאיות, דרך תהליכי דמוקרטיזציה ועד חזרתו של השלטון הדיקטטורי בראשות הגנרל פרוץ. בתוך כל הסבך הזה, היו ארגוני העובדים את אחד הכוחות המרכזיים במאבק על עיצוב של השלטון והפוליטיקה במדינה. במאמר זה אתאר מעט ממה שהתחולל בארגנטינה בשנות השישים והשבעים ואתמקד בלקחים שניתן להביא מההיסטוריה הארגנטינית. תשומת הלב תופנה בעיקר לשאלה מה יכול הסיפור הארגנטיני ללמד אותנו אודות המציאות של השנים אחרונות בישראל, בה ארגון העובדים הגדול במדינה, ההסתדרות, פועל בשיתוף פעולה עם השלטון לקידום סדר יום ימני שמרני.

הסיפור הארגנטינאי

ארגנטינה של שנות השישים והשבעים התאפיינה באיגודים מקצועיים חזקים, שהחזיקו את מעמדם לאורך השנים והשפיעו רבות על המדיניות. אך הם היו מפוצלים - הכוחות החזקים, שעמדו בראש האיגודים, היו מחוברים לאינטרסים הכלכליים של הבורגנות הגבוהה, של ראשי הצבא והשלטון בארגנטינה. ראשי הארגונים חיו את חיי המותרות של האליטה, שלטו בעובדים ביד רמה ופגעו בזכויותיהם לצד

האורתודוקסיה ניהלה אידיאולוגיה ימנית במסווה של איגוד עובדים. יותר מכל דבר אחר, היא התנגדה לאידיאולוגיה ולסדר יום מעמדי.

באמצעות האיגודים המקצועיים והמפלגה הפרונסטיית, יצרה האורתודוקסיה הארגנטינית 'תודעה איגוד-מקצועית', כלומר תודעה של האיגוד אשר דואג לתנאים של המאוגדים בו, וזאת ללא קשר לתפיסה כללית לגבי החברה והכלכלה.

גם בישראל לא צריכים להפוך את הארגונים הללו ל'מקודשים'. כלומר, אסור לנו לקדש את ההסתדרות מפני שהיא 'ארגון עובדים', אלא רק לראות בה פלטפורמה שעל בסיסה אפשר ליצור את הכוח הפוליטי הנושא את התודעה הסוציאליסטית. או לחלופין, ניתן ליצור ארגון עובדים המסוגל ליצור תודעה סוציאליסטית בקרב חבריו. היום נראה שארגון כוח לעובדים הוא כזה, אך דרושה עוד עבודה רבה, בעיקר בחיזוק כוחו הפוליטי. כמו כן אין לקדש את מפלגת העבודה אשר מבחינה היסטורית נקשרת עם האגף השמאלי של המפה הפוליטית, אלא רק לראות איך אפשר להפוך אותה לפלטפורמה הנושאת את המאבקים הפוליטיים לשינוי מדיניות ההפרטה המשתוללת.

את הלקח המעשי-פוליטי כתבו לנו באופן ברור גוטוויץ והן בגיליון חברה 40, מאי 2009. לפי השניים המעשה שיש לעשות כיום הוא פיצול מפלגת העבודה והפרדה בין הזרם המעמדי הישראלי, אם הוא קיים, לבין הבורגנות הגבוהה, אשר היא זו השולטת כיום במפלגה. בניגוד לסיפור הארגוני, בו המפלגה והאיגודים המקצועיים תמיד הצליחו לשמור על אחדות המפלגה הפרוניסטית וכך לשמור על כוחה של האורתודוקסיה, אנו צריכים לפעול ליצירתה של מפלגה וארגון עובדים, כדוגמת ארגון כוח לעובדים, היוצרים תודעה סוציאליסטית אצל העובדים ובקרב כלל החברה הישראלית.

השאלה המרכזית היא איך יוצרים תודעה סוציאליסטית בתוך המציאות הישראלית. הסיפור הארגוני מראה לנו בעיקר איך לא לעשות את זה. המציאות של היום מורכבת: מפלגת העבודה סימה, ככל הנראה, את תפקידה וההסתדרות פועלת לחיזוק מעמדה לנוכח האיום של ארגון מתחרה, אך לא לשינוי הסדר החברתי. את שתי ההערכות הללו צריך לבחון לעומק ולראות איך יוצרים אלטרנטיבה בחברה הישראלית היוצרת את התודעה הסוציאליסטית.

פוליטי מעמדי רחב, שאפה האליטה לשמר את מהות יחסי הכוחות החברתיים.

אל מול האורתודוקסיה עמדו כוחות אשר ניסו ליצור 'תודעה סוציאליסטית', כלומר, תודעה הרואה במאבק על תנאי העבודה חלק ממאבק מעמדי. כך אפשר להבין את הזרם המעמדי באיגודים המקצועיים ואת החיבור שלו לכוחות השמאל מחוץ לאיגודים כמו הסטודנטים והכנסיה. זה היה לב מאבק לאורך כל המאורעות בארגונינו בשנים המדוברות. דויד מביא מדבריו של אריק הובסבאום אשר מציג את עיקרי הגישה: "התודעה הסוציאליסטית הנלווית לארגון העובדים הנה מרכיב מרכזי בתודעה של מעמד העובדים. יצירת התודעה הסוציאליסטית איננה רק תולדה של המעש עצמו וגם איננה תודעה 'איגוד-מקצועית' גרידא, המתפתחת באופן ספונטני. [...] סוגיית התודעה המעמדית בהיסטוריה הפכה לשאלה מרכזית בהיסטוריה של המאה ה-20. על מנת לפתח את התודעה המעמדית במסגרת ארגון העובדים יש להבדיל בין 'מעמד' לבין 'ארגון עובדים', ובמישור הפוליטי יש להציב את שאלת 'המפלגה' כביטוי הפוליטי המרכזי של התודעה המעמדית".

הלקח הישראלי

ומה אפשר ללמוד מכל זה על המציאות הישראלית היום? הסיפור הארגוני אינו יכול לתרום לנו לקח תיאורטי ולקח מעשי-פוליטי. באופן תיאורטי ניתן לראות שהסיפור הישראלי דומה לסיפור בארגונינו. השאלה הבסיסית של הסיפור הן בארגונינו והן בישראל היא היכולת ליצור 'תודעה סוציאליסטית' והיכולת ליצור ארגונים הנושאים תודעה זו. הארגונים הללו הינם ארגוני העובדים ומפלגה פוליטית, אך זה לא חזות הכול. אין ספק שצריכה לבוא פעולה פוליטית-חינוכית. כמו בארגונינו,

ליצור סביב חכמי הכלכלה ולהילחם בדת המניחה את ידיו רמי צבי

הקרחון

ראש ממשלת ברטניה גורדון בראון ממשיך במאמציו לקדם את מס טובין. לפי הגרדיאן (10.1.22) הוא ניצל את הרפורמה עליה הכריז אובמה לפיקוח על הבנקאות האמריקנית ומניעת ספקולציה מסוכנת כדי להשיב את הנושא לסדר היום. להזכירכם, מס טובין היוו מס על מסחר בינלאומי במטבע חוץ. המס מיועד להכשיל סחר ספקולטיבי במטבע חוץ על-ידי מיסוי בערך של 0.1% עד 0.25% מנפח העסקה (לדוגמה, 10 עד 25 סנט לכל מאה דולר). דבר זה יקטין את התמריץ לביצוע עסקאות מטבע קצרות טווח, שכ-90 אחוזים מהן הן ספקולטיביות, אבל לא ישפיע על השקעות יצרניות ארוכות טווח. אולי עוד יצא משהו טוב מהמשבר הכלכלי.

